

Богдан Ребриш

кандидат юридичних наук, асистент кафедри міжнародного приватного права та порівняльного правознавства Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (Харків, Україна)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7219-0032>
rebryshbohdan@gmail.com

DOI: 10.33498/opus-2020-06-147

УДК 341.96:343.533.6

КОЛІЗІЙНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ТРАНСКОРДОННОЇ НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ: ЄВРОПЕЙСЬКА ТЕОРІЯ ТА ЗАКОНОДАВЧА ПРАКТИКА В УКРАЇНІ

АНОТАЦІЯ. Нині у багатьох європейських країнах, зокрема й тих, які не є учасниками Європейського Союзу (ЄС), діють спеціальні колізійні правила, що регламентують правила вибору права у приватних відносинах захисту від транскордонної недобросовісної конкуренції. До європейських країн, які на рівні свого законодавства закріпили окремі колізійні норми права щодо цивільних правопорушень у сфері недобросовісної конкуренції, можна віднести Швейцарію, Ліхтенштейн, Російську Федерацію, Албанію, Македонію, Молдову та ін. Невипадково такі норми знайшли своє відображення й у положеннях Регламенту (ЄС) Європейського Парламенту і Ради “Щодо права, яке підлягає застосуванню до позадоговірних зобов’язань (‘Рим II’)” (Регламент “Рим II”), який сьогодні застосовується у всіх країнах – членах ЄС.

На відміну від багатьох держав, у правовій системі України колізійні питання, що виникають у зв’язку з учиненням недобросовісної конкуренції, не врегульовані. Закон України “Про міжнародне приватне право” (Закон про МПрП), як і чинні міжнародні договори нашої держави, не містить спеціальних колізійних норм у зазначеній сфері. Безумовно, це викликає потребу детального вивчення європейського досвіду регламентації приватних відносин захисту від недобросовісної конкуренції з іноземним елементом з метою з’ясування доцільності впровадження у вітчизняну законодавчу й судову практику нових колізійних підходів, які широко застосовуються у цих зарубіжних країнах.

Метою статті є визначення особливостей спеціального колізійно-правового регулювання зобов’язань, що виникають унаслідок недобросовісної конкуренції, у міжнародному приватному праві європейських країн, а також формулювання пропозицій і рекомендацій з удосконалення вітчизняного Закону про МПрП у цій сфері.

У статті висвітлені особливості спеціального колізійно-правового регулювання зобов’язань, що виникають унаслідок недобросовісної конкуренції, у міжнародно-

© Богдан Ребриш, 2020

му приватному праві окремих європейських країн, а також сформульовано пропозиції та рекомендації з удосконалення Закону про МПрП.

Зокрема, автором здійснений детальний аналіз колізійних норм ст. 6 Регламенту “Рим II”, розкриті особливості їх інтерпретації та застосування європейською доктриною і практикою, а також порівняно релевантні норми з подібними спеціальними колізійними правилами законодавства тих європейських країн, у яких Регламент “Рим II” не застосовується.

Висвітлені основні причини деталізації колізійних правил вибору права щодо вказаної категорії деліктів у законодавстві переважної більшості європейських країн, а також продемонстровані переваги й недоліки спеціальних норм, присвячених зобов’язанням, що виникають унаслідок недобросовісної конкуренції, які містяться у Регламенті “Рим II”.

Зроблені висновки стосовно необхідності запровадження у національне колізійне законодавство окремих правил вибору права щодо недоговірних зобов’язань, які виникають унаслідок недобросовісної конкуренції, а також сформульовані пропозиції та рекомендації з удосконалення вітчизняного Закону про МПрП у цій сфері, через доповнення новою ст. 50¹ щодо недоговірних зобов’язань із недобросовісної конкуренції.

Ключові слова: недоговірні зобов’язання; недобросовісна конкуренція; зобов’язання, що виникають унаслідок недобросовісної конкуренції; закон місцезнаходження ринку.

За останні два десятиліття глобалізація та електронна комерція значно полегшили обіг товарів, послуг, робочої сили, технологій та даних через територіальні кордони держав. Глобалізація дала змогу компаніям налаштувати власні комерційні пропозиції для конкретних споживчих ніш у глобальному масштабі, і сьогодні споживачі в різних юрисдикціях можуть отримати вільний доступ практично до будь-яких товарів, робіт чи послуг однакової якості.

Інтенсивне зростання електронної комерції в структурі міжнародної економіки одночасно спричинило посилення конкуренції у світі і, як наслідок, призвело до зростання кількості випадків одночасного прояву недобросовісної конкуренції (далі – НК) на внутрішніх і регіональних ринках багатьох держав. Наприклад, ті чи інші контрафактні товари можуть бути вироблені компанією на території однієї країни, рекламуватись та цілеспрямовано реалізовуватись на ринку другої, а в подальшому перепродаватись компанією-імпортером – на ринку третьої. Чи застосовуватиметься право кожної держави, де виявлено таке цивільне правопорушення, а чи, навпаки, у такому разі існує необхідність обрання лише одного правопорядку для заборони такої НК судом чи іншим компетентним органом загалом? Якщо так, то якого з названих?

Враховуючи зазначене, актуальність цієї статті та перспективи подальшого дослідження теми вбачаються передусім у тому, що питання

вибору застосовного права в подібній категорії справ може набувати принципового значення для учасників приватного спору, оскільки сьогодні у світі відсутні єдині уніфіковані правила добросовісної конкуренції для переважної більшості держав, тому те, що на внутрішньому ринку однієї країни може кваліфікуватися правопорушенням, для другої – цілком правомірною поведінкою. Оскільки НК порушує не тільки суб'єктивні права певних осіб (конкурентів, замовників, споживачів, постачальників), а й сам ринок, на якому всі ці учасники діють, то цілком очевидно, що перед законодавчою і судовою практикою повинно також порушуватися питання стосовно того, яким чином потреба в захисті цього ринку – вітчизняного чи іноземного – може бути відображена на рівні колізійно-правового регулювання України.

Стосовно ступеня наукової розробленості проблеми вибору права щодо зобов'язань із НК, то, незважаючи на значну кількість публікацій зарубіжних учених (Т. Дорніса, К. Уодлова, М. Хелнера, П. Хубера), в Україні зазначена проблематика була фрагментарно висвітлена лише в одній науковій статті І. Проценко. Серед фундаментальних наукових праць, присвячених більш загальній тематиці, а саме недоговірним зобов'язанням у міжнародному приватному праві (далі – МПрП), треба відзначити дисертації Г. Фединяк, І. Забари та І. Трощенко.

Метою дослідження є визначення особливостей спеціального колізійно-правового регулювання зобов'язань, що виникають унаслідок недобросовісної конкуренції, у міжнародному приватному праві європейських країн, а також формулювання пропозицій і рекомендацій з удосконалення вітчизняного Закону про МПрП у цій сфері.

Аналіз правозастосовної та правотворчої практики європейських країн дає змогу стверджувати, що сьогодні у МПрП європейських країн сформувалися два принципово відмінні підходи до вирішення проблеми вибору права щодо зобов'язань із транскордонної НК: 1) через формування та застосування до зазначеної категорії недоговірних зобов'язань загальних колізійних норм у сфері деліктів (Білорусь, Боснія і Герцеговина, Вірменія, Україна); 2) через формування та застосування до зазначеної категорії недоговірних зобов'язань спеціальних колізійних норм у сфері НК (країни – члени Європейського Союзу (далі – ЄС), Швейцарія, Ліхтенштейн, Російська Федерація (далі – РФ), Албанія, Грузія, Молдова).

Основним документом ЄС, що призначений надати всеосяжну схему регламентації конфліктних питань щодо недоговірних зобов'язань, є Регламент (ЄС) № 864/2007 Європейського Парламенту та Ради "Щодо права, яке підлягає застосуванню до позадоговірних зобов'язань

(‘Рим II’)” (далі – Регламент “Рим II”)¹. Власне, цей акт вторинного права покликаний урегулювати у країнах – членах ЄС колізійні питання вибору застосовного права у сфері недоговірних зобов’язань, які виникають унаслідок транскордонної НК.

Актуальна редакція тексту Регламенту “Рим II” для цієї категорії зобов’язань (ст. 6) містить такі колізійні правила:

1. Правом, що підлягає застосуванню до недоговірного зобов’язання, яке виникає внаслідок недобросовісної конкуренції, є право країни, в якій порушені або можуть бути порушені конкурентні відносини або колективні інтереси споживачів. 2. Якщо недобросовісна конкуренція порушує інтереси виключно певного конкурента, застосовується стаття 4. <...> 4. Від права, що підлягає застосуванню відповідно до цієї статті, не дозволяється відступати шляхом угоди, зазначеної у статті 14².

Передусім звертає на себе увагу той факт, що обсяг процитованих колізійних норм сформульований європейським законодавцем дещо вужче, ніж це передбачено спеціальними нормами деяких європейських країн, у яких застосовуються власні законодавчі акти з питань МПрП.

Наприклад, у ч. 1 ст. 136 Федерального Закону Швейцарії “Про міжнародне приватне правр” закріплено: ‘До вимог з недобросовісної конкуренції застосовується право держави, на ринку якої виявився ефект’³. Вказівка на вимоги, що виникають із НК, міститься також у ч. 1 ст. 37 Турецького кодексу міжнародного приватного права і міжнародного цивільного процесу.

Якщо вести мову про обсяг колізійної норми швейцарського закону, то вимоги з НК – у розумінні ст. 136 цього Закону – поширюються на широке коло питань, таких як, наприклад: а) відшкодування шкоди й упущеної вигоди; б) конфіскації прибутку; в) знищення контрафакту; г) констатації або спростування факту; г) застосування запобіжних заходів⁴.

Як ми бачимо, описання обсягу спеціальної колізійної норми швейцарського закону не обмежене тільки недоговірним правовідношенням із відшкодування шкоди, що виникає між завдавачем шкоди, унаслідок НК, та потерпілим. У такому разі обсяг спеціальної колізійної норми загалом описує допустимі способи правничого захисту, які може вживати потер-

¹ Regulation (EC) No. 864/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 on the law applicable to non-contractual obligations (Rome II). *Official Journal of the European Union*. 2007. Vol. 50.

² Ibid.

³ Über das Internationale Privatrecht (IPRG): Bundesgesetz der Schweizerischen Eidgenossenschaft Nr. 291 vom 18.12.1987. *Ämtliche Sammlung des Bundesrechts*. 1988.

⁴ Kren Kostkiewicz, *Internationales Privatrecht II: Vorlesungsskriptum* (Auflage Stämpflis juristische Lehrbücher, 2018) <<http://www.car2.de/wp-content/uploads/downloads/downloads/skripte/IPRII.pdf>> (accessed: 16.05.2020).

піла сторона згідно із застосовним правом, у разі вчинення відносно неї НК іншим суб'єктом підприємницької діяльності. Цілком зрозуміло, що такі способи і не повинні обмежуватися виключно вимогою відшкодування шкоди, зважаючи на те, що в переважній більшості випадків для потерпілого можуть бути більш витребуваними й ефективними інші способи правового захисту, ніж відшкодування шкоди. До прикладу, у випадку поширення суб'єктом підприємницької діяльності у будь-якій формі дискредитуючих відомостей, пов'язаних з особою чи діяльністю конкурента (його товарів, робіт чи послуг), не менш важливим, а, можливо, й більш необхідним способом правового захисту для потерпілого буде спростування таких відомостей у засобах масової інформації.

Доречно зазначити, що обсяг ст. 6 Регламенту “Рим II” також поширює свою дію не тільки на недоговірні зобов'язання, пов'язані з наслідками настання шкоди, а й на ті, які з ними не пов'язані. У частинах 2 і 3 ст. 2 зазначено:

Будь-яке посилання на юридичний факт, що спричиняє настання шкоди, також належить до юридичних фактів, які можуть відбутися і які тягнуть настання шкоди. Будь-яке посилання на шкоду також стосується шкоди, яка може настати⁵.

Як пояснювалося свого часу у Пропозиціях Європейської комісії до проєкту Регламенту “Рим II”, використання у тексті словосполучення “імовірно, виникне” повинно означати, що пропоновані правила також охоплюють низку превентивних дій, таких як судові заборони⁶.

Для нашого наукового дослідження це має суттєве значення, оскільки подібне нормативне визначення обсягу колізійних норм у сфері деліктів підтверджує тезу, що в МПрП зобов'язання із НК значно ширші за обсягом, аніж недоговірні зобов'язання з відшкодування шкоди. У зв'язку з цим вважаємо, що при конструюванні у Законі України “Про міжнародне приватне право” (далі – Закон про МПрП)⁷ спеціальної колізійної норми у сфері недоговірних зобов'язань, які виникають унаслідок НК, правильним було би визначити її обсяг з урахуванням широкого переліку способів правничого захисту від НК.

Слід відзначити, що з погляду систематики колізійна норма ч. 1 ст. 6 Регламенту “Рим II” має спеціальний характер щодо норми, закріпленої

⁵ Regulation (EC) No. 864/2007 (n 1).

⁶ Proposal for a Regulation of the European Parliament and the Council on the Law Applicable to Non-Contractual Obligations (“Rome II”) <<http://eurlex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2003:0427:FIN>> (accessed: 16.05.2020).

⁷ Про міжнародне приватне право: Закон України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>> (дата звернення: 14.05.2020).

в його ч. 1 ст. 4. У пункті 21 преамбули йдеться: ‘Спеціальне правило, передбачене у ст. 6, не відступає від загального правила, зазначеного в ч. 1 ст. 4, проте уточнює його’⁸. Таким чином, якщо Регламент “Рим II” у колізійних питаннях стосовно зобов’язань із відшкодування шкоди більше значення надає місцю настання прямої шкоди, а не місцю вчинення правопорушення, то вибір права щодо зобов’язань із НК, відповідно, також залежить від того, де виникли негативні наслідки від НК, а не де її було безпосередньо скоєно⁹.

Подібна інтерпретація основного колізійного правила є новою тенденцією в міжнародній практиці колізійно-правового регулювання НК. Раніше в МПрП зарубіжних країн вважалося, що спеціальна формула прикріплення розвиває сенс загальної колізійної прив’язки *lex loci delicti commissi*, оскільки завдяки їй уточнюється місце скоєння НК як цивільно-правового делікту¹⁰. Таке розуміння основної колізійної прив’язки для такої категорії зобов’язань цілком можна пояснити специфікою самої НК, яка ніяк не може бути там, де немає реальної конкуренції між сторонами. Якщо на ринку певної країни вони не ведуть конкурентної боротьби між собою, то їй, зрозуміло, жоден із них не може бути порушником чесних звичаїв конкуренції у цій країні.

Незважаючи на таке розуміння НК, у положеннях Регламенту “Рим II” зазначається, що основна колізійна прив’язка її ч. 1 ст. 6 відсилає до місця, де від цього правопорушення виявляються шкідливі наслідки на ринку¹¹. У цьому контексті слід також відзначити, що значна частина зарубіжних учених сьогодні вважає, що майнові наслідки у виді реальних збитків чи упущеної вигоди (про які йдеться у колізійній нормі ч. 1 ст. 4 Регламенту “Рим II”) у будь-якому разі не мають жодної ваги для вирішення релевантного колізійного питання у сфері НК¹². Зокрема, у ст. 107 Кодексу МПрП Болгарії передбачено, що зобов’язання з НК й обмеження конкуренції регулюються правом держави, на території якої інтереси конкурентів у відносинах між собою або колективні інтереси споживачів порушені чи можуть бути безпосередньо й істотно порушені.

Вважаємо, що такий підхід повинен бути перейнятий і вітчизняною законодавчою та судовою практикою під час конструювання та інтерпретації у Законі про МПрП спеціального колізійного правила, оскільки у протилежному разі врахування права країни, в якій виникають у по-

⁸ Regulation (EC) No. 864/2007 (n 1).

⁹ David Ashton and David Henry, *Competition Damages Actions in the EU: Law and Practice* (Edward Elgar Publishing 2013) 206; Michael Hellner, ‘Unfair Competition and Acts Restricting Free Competition. A Commentary on Article 6 of the Rome II Regulation’ (2007) 9 Yearbook of Private International Law 54.

¹⁰ Харольд Кох и Улрих Магнус и Винклер Моренфельс, *Международное частное право и сравнительное правоведение* (Юмашев Ю пер с нем, Междунар отношения 2001) 261.

¹¹ Regulation (EC) No. 864/2007 (n 1).

¹² Peter Stone, ‘The Rome II Regulation on Choice of Law in Tort’ (2007) 4 Ankara Law Review 123.

терплого від НК майнові наслідки у виді реальних збитків (наприклад, місця виникнення витрат на внесення змін у дизайн та упаковку товарів, для проведення нової рекламної кампанії) чи упущеної вигоди, на практиці призводитимуть до нівелювання основного призначення спеціальної колізійної норми й ускладнення проблеми вибору застосовного права щодо НК.

Як слушно зазначають М. Паздан і М. Шпунар, спосіб описання спеціальної формули прикріплення у ч. 1 ст. 6 Регламенту “Рим II”, принципово відрізняється від того, як він сформульований у внутрішньому законодавстві багатьох країн¹³. До прикладу, у ч. 1 ст. 1222 Цивільного кодексу РФ (далі – ЦК РФ) ідеться про країну, ринок якої порушений або може бути порушений такою конкуренцією; у ч. 1 ст. 136 швейцарського Закону “Про міжнародне приватне право” – про ринок, на якому настали наслідки НК; у ч. 2 ст. 42 Закону Грузії “Про міжнародне приватне право” – країна, на ринок якої така конкуренція впливає. Незважаючи на це, якщо звернути увагу на колізійне правило ч. 1 ст. 6 Регламенту “Рим II”, жодної згадки про місцезнаходження порушеного ринку (*lex mercarus*) у ньому не має.

Варто відзначити, що проблема тлумачення указаної колізійної прив’язки вперше виникла ще на етапі обговорення в ЄС проекту Регламенту “Рим II”, тобто коли у травні 2002 р. Генеральний директорат Європейської комісії з питань юстиції та внутрішніх справ оприлюднив для публічного обговорення попередній проект пропозицій до Регламенту¹⁴. Цей документ містив спеціальну колізійну норму для НК і недобросовісної комерційної практики (ст. 6) і не передбачав окремих правил вибору права щодо дій, які обмежують конкуренцію.

Саме тоді окремі зауваження щодо ст. 6 попереднього проекту пропозицій висловила Європейська група з міжнародного приватного права (*GEDIP*), запропонувавши словосполучення “колективні інтереси споживачів” виключити з тексту документа. Науковці звернули увагу на те, що з контексту цієї норми не було зрозуміло, яку роль відігравало таке формулювання – чи альтернативну прив’язку, чи ту саму форму прив’язки, що й “місце конкурентних відносин”, чи, навпаки, застосовувалося судами лише в окремих випадках захисту громадськими організаціями колективних інтересів споживачів¹⁵.

¹³ *International Litigation in Intellectual Property and Information Technology* (Arnaud Nuyts ed, Kluwer Law International 2008) 136.

¹⁴ Preliminary Draft Proposal for a Council Regulation on the Law Applicable to Non-Contractual Obligations on 3 May 2002 (presented by the Commission pursuant to Article 250 (2) of the EC Treaty) <http://ec.europa.eu/justice/news/consulting_public/rome_ii/news_hearing_rome2_en.htm> (accessed: 16.05.2020).

¹⁵ Groupe européen de droit international privé. Compte rendu des seances de travail, Paris, 20–22 septembre 2002 <<http://www.gedipepil.eu/reunionstravail/gedip-reunions-12t.html>> (accessed: 16.05.2020).

Однак є сенс наголосити, що заміна у проєктованому Регламенті “Рим II” сполучного фактора “місце, де ринок порушений такою поведінкою” на “місце, де недобросовісна конкуренція впливає на конкурентні відносини або колективні інтереси споживачів” була зумовлена якраз-таки принциповою позицією Європейської комісії, яка у Висновку стосовно запропонованих Європейським Парламентом змін підкреслила, що перша формула прикріплення не відображає двоїстого аспекту ст. 6 Регламенту “Рим II”¹⁶. Відзначимо, що у перших пропозиціях Комісії щодо цього Регламенту зазначалося, що спеціальне колізійне правило стосовно зобов’язань із НК має застосовуватися також у відносинах, які виникають зі звернень асоціацій споживачів із судовими заборонами¹⁷. При цьому формулювання “місце, де недобросовісна конкуренція впливає на конкурентні відносини або колективні інтереси споживачів” Комісія рекомендувала розуміти як єдину формулу прикріплення, що відсилає до держави, на ринку якої конкуренти прагнуть отримати прихильність (користь) від клієнтів¹⁸.

На нашу думку, певна логіка в такій інтерпретації спеціальної колізійної прив’язки *lex mercatus* зумовлена сьогодні також специфікою матеріального права ЄС у сфері захисту прав споживачів. До прикладу, на існування взаємозв’язку між місцем порушення конкурентних відносин і колективних інтересів споживачів указує п. 8 Директиви Європейського Парламенту і Ради “Про недобросовісну комерційну практику щодо споживачів на внутрішньому ринку”¹⁹.

На існування взаємозв’язку між місцем ведення конкурентної боротьби та колективними інтересами споживачів указав також Суд ЄС у справі щодо неправомірного використання персональних даних споживачів (*Verein für Konsumenteninformation v Amazon EU Sarl*²⁰). У його рішенні, зокрема, було відзначено, що загальна практика формулювання суб’єктами підприємницької діяльності нечесних умов у споживчих контрак-

¹⁶ Commission Opinion in accordance with point (c) of the third subparagraph of Article 251(2) of the EC Treaty on the European Parliament’s amendments to the Council Common Position on the proposal for a Regulation of the European Parliament and the Council on the law applicable to non-contractual obligations (“ROME II”) amending the proposal of the Commission pursuant to Article 196 250 (2) of the EC Treaty <<http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=celex:52007PC0126>> (accessed: 16.05.2020).

¹⁷ Matthias Leistner, ‘Comments: The Rome II Regulation Proposal and its Relation to the European Country-of-Origin Principle’ (2005) 24 Intellectual Property and Private International Law: Heading for the Future 182.

¹⁸ Proposal for a Regulation of the European Parliament and the Council on the Law Applicable to Non-Contractual Obligations (“Rome II”) (n 6).

¹⁹ Directive 2005/29/EC of the European Parliament and of the Council of 11 May 2005 concerning unfair business-to-consumer commercial practices in the internal market and amending Council Directive 84/450/EEC, Directives 97/7/EC, 98/27/EC and 2002/65/EC of the European Parliament and of the Council and Regulation (EC) No 2006/2004 of the European Parliament and of the Council (‘Unfair Commercial Practices Directive’) <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32005L0029>> (accessed: 16.05.2020).

²⁰ Verein für Konsumenteninformation v Amazon EU Sarl. Judgment of the Court (Third Chamber) of 28 July 2016 <<http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-191/15>> (accessed: 16.05.2020).

тах впливає на колективні інтереси споживачів як групи, а отже, і на умови конкуренції на ринку.

Однак у справах подання позовів про судові заборони, які регулюються положеннями Директиви Європейського Парламенту і Ради “Про судові заборони на захист інтересів споживачів”²¹, місцем порушення конкурентних відносин або колективних інтересів споживачів є ‘країна, де проживають такі споживачі, щодо яких здійснюється діяльність підприємства й інтереси яких захищаються об’єднаннями із захисту прав споживачів за допомогою таких дій’²².

Отже, зазначене дає змогу послідовно дійти висновку, що у ч. 1 ст. 6 Регламенту “Рим II” застосовується спеціальна формула прикріплення – “закон місця знаходження порушеного ринку” (*lex mercatus*)²³. Згадка у відповідній нормі про колективні інтереси споживачів передусім свідчить про розширення обсягу колізійної норми, а не про використання альтернативної формули прикріплення для недобросовісної комерційної практики.

Вважаємо, що подібний підхід формулювання та інтерпретації колізійної прив’язки *lex mercatus* у Регламенті “Рим II” повинен бути перейнятий і вітчизняним законодавцем під час конструювання спеціальної колізійної норми для НК у Законі про МПрП, оскільки, як відомо, об’єктом правничого захисту законодавства України у сфері протидії НК є добросовісна конкуренція, яка являє собою інтерес у всіх учасників ринку (конкурентів, споживачів тощо) і суспільства загалом. Це, по суті, випливає зі змісту ст. 42 Конституції України²⁴, преамбул законів України “Про захист економічної конкуренції”²⁵, “Про захист від недобросовісної конкуренції”²⁶ та “Про захист прав споживачів”²⁷.

Враховуючи це, вважаємо, що вітчизняні підходи до вибору права щодо зобов’язань із НК повинні орієнтуватися не тільки на інтереси сторін

²¹ Directive 2009/22/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 on injunctions for the protection of consumers’ interests <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32009L0022>> (accessed: 16.05.2020).

²² Judgment of the Court of Justice (Third Chamber) in case C-191/15 of 28.06.2016. *Official Journal of the European Union*. 2016. Vol. 350. No. 8.

²³ *European Consumer Protection: Theory and Practice Devenney* (James Devenney and Mel Kenny ed, Cambridge University Press 2012) 275; Николай Вознесенский, ‘К вопросу об унификации коллизионного права в ЕС. Право, применимое в сфере защиты от недобросовестной конкуренции’ (2008) 6 Хоз-во и право: Актуал. вопр. междунар. и междунар. частн. права. Приложение к ежемес. юрид. журн. 15; Катерина Мануїлова, ‘Уніфікація колізійних норм, що застосовуються до позадоговірних зобов’язань’ (2011) 62 Актуал. пробл. держави і права 461.

²⁴ Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>> (дата звернення: 12.05.2020).

²⁵ Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11 січня 2001 р. № 2210-III <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>> (дата звернення: 12.05.2020).

²⁶ Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 7 червня № 236/96-ВР <<https://zakon.rada.gov.ua/go/236/96-%D0%B2%D1%80>> (дата звернення: 12.05.2020).

²⁷ Про захист прав споживачів: Закон України від 12 травня 1991 р. № 1023-XII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>> (дата звернення: 12.05.2020).

деліктного зобов'язання, як це передбачено у ст. 49 Закону про МПрП, а й на інтереси всіх учасників ринку, на якому порушуються чесні правила ведення конкурентної боротьби. У такому разі спеціальні норми Закону про МПрП у перспективі не повинні допускати можливість застосування до приватноправових відносин захисту від НК матеріального права іншої країни, ринок якої постраждав у результаті такої поведінки.

Продовжуючи аналіз Регламенту “Рим II”, не можна залишити осторонь низку суперечливих питань, що можуть виникнути у зв'язку з інтерпретацією його спеціальних правил щодо зобов'язань із НК. Насамперед слід звернути увагу на те, що ні у ст. 6 Регламенту “Рим II”, ні в переважній більшості законодавчих актів країн не містяться окремі застереження щодо вибору права, якщо НК впливає на конкурентні відносини у понад одній країні. Ідеться, зокрема, про такі недобросовісні дії, як рекламні продажі через мережу Інтернет та (або) телебачення чи друковані медіа тощо.

У зарубіжних публікаціях із конфліктного права висловлено різні думки щодо того, як визначати компетентне в таких ситуаціях. Деякі російські вчені вважають, що вибір повинен здійснюватися на користь правопорядку, з яким зобов'язання з НК має більш тісний зв'язок. Це впливає зі змісту п. 2 ст. 1186 ЦК РФ, у якому закріплено: якщо неможливо визначити право, яке підлягає застосуванню, використовується право країни, з якою цивільно-правові відносини, ускладнені іноземним елементом, тісно пов'язані²⁸.

Іншої думки дотримується Н. Маскаєва: якщо НК порушує ринок понад однієї країни, застосовувати треба право однієї з цих країн – за вибором потерпілого. Винятком із зазначеного може бути застосування *lex fori*, коли одним із таких ринків є ринок Республіки Білорусь²⁹.

Але більшість зарубіжних учених-правознавців сьогодні схиляються до думки, що в таких ситуаціях колізійна прив'язка ч. 1 ст. 6 Регламенту “Рим II”, навпаки, пропонує використовувати законодавство кожної з держав, у якій порушено конкурентні відносини³⁰. У науці колізійного права такий підхід отримав назву “мозаїка”, або “мозаїчний підхід до обрання компетентного права”³¹, який застосовується, як правило, коли

²⁸ Александр Сергеев (ред), *Комментарий к Гражданскому кодексу Российской Федерации*, ч 3 (2-е изд, Проспект 2016) 354.

²⁹ Наталья Маскаева, *Недобросовестная конкуренция в международном частном праве* (Издательство Бизнессофт 2016) 59, 60.

³⁰ Peter Huber, *Rome II Regulation: Pocket Commentary* (Sellier European Law Publishers 2011) 175; Iveta Rohová and David Sehnálek, ‘Determining Jurisdiction and the Applicable Law in Cross-Border Unfair Competition and Unfair Commercial Practices’ [2017] 9 (1) *Lexonomica* 27.

³¹ William Binchy and John Ahern, *The Rome II Regulation on the Law Applicable to Non-Contractual Obligations: A New International Litigation Regime* (Brill 2009) 134, 135. У деякій науковій літературі цей підхід називають ще дистрибутивним або розподіленийим.

складові протиправного діяння, яким завдано шкоду, виявляються на території різних держав.

До прикладу, як зазначає Е. Фігура-Гуральчик, за багатопрофільний акт недобросовісної конкуренції, що складається із розповсюдження підроблених товарів у кількох країнах, може бути присуджене відшкодування за понесені збитки на території кожної з цих країн окремо, а також прийнято рішення про заборону подальших порушень, усунення наслідків для кожної з них. При цьому у судовому рішенні повинно бути зазначено, для якої території (або країни) цей припис видається³².

Відзначимо, що такий підхід пропонувався у Резолюції Інституту міжнародного права “Колізійні правила стосовно недобросовісної конкуренції” (1983 р.). Зокрема, у ч. 2 ст. 3 зазначалося: якщо наслідки НК виявляються на території двох або більше держав, застосуванню підлягає внутрішнє право кожної, де є такий ринок³³.

Незважаючи на наявність певних недоліків у такому колізійному методі, низка науковців вважає, що в багатьох випадках він має суттєві переваги. До прикладу, у питаннях вибору права щодо зобов’язань із НК мозаїчний підхід дає змогу враховувати специфіку конкурентного законодавства держави, в якій порушено справу про захист від НК. Це має принципове значення, коли в одній країні певна поведінка визнається правомірною, а в іншій – неправомірною³⁴.

Завершуючи аналіз положень Регламенту “Рим II”, потрібно зупинитися на двох окремих колізійних правилах, передбачених частинами 2 і 4 ст. 6 документа. Перше з них звучить так: ‘У випадку, коли недобросовісна конкуренція порушує виключно інтереси певного конкурента, то застосовується ст. 4’³⁵.

Якщо, наприклад, порівнювати ст. 1222 ЦК РФ зі ст. 6 Регламенту “Рим II”, то в них можна простежити подібні підходи до вибору застосовного права щодо цивільних правопорушень у сфері конкуренції. Наприклад, у ЦК РФ, як і в “Рим II”, міститься відсилання до основного колізійного правила у сфері деліктних зобов’язань, якщо йдеться про НК, яка порушує виключно інтереси окремих осіб (абзац 2 п. 1 ст. 1222 ЦК РФ і ч. 2 ст. 6 Регламенту “Рим II”). Хоча, як слушно відзначила К. Абросимова, російський закон містить дещо відмінне від Регламенту “Рим II” формулювання субсидіарного колізійного правила. Зокрема, якщо

³² Edyta Figura-Góralczyk, *Nieuczciwa konkurencja w prawie prywatnym międzynarodowym* (Wolters Kluwer Polska SA 2017) 300.

³³ ‘The Conflict-of-laws Rules on Unfair Competition’ [1983] 60 (1) Yearbook of Institute of international Law.

³⁴ Anabela Gonçalves, ‘The Application of the Rome II Regulation on the Internet Torts’ (2013) 7 Masaryk University Journal of Law and Technology 46; Николай Вознесенский, ‘Обязательства вследствие недобросовестной конкуренции в международном частном праве’ (дис канд юрид наук, 2008) 148.

³⁵ Regulation (EC) No. 864/2007 (n 1).

ЦК РФ оперує словосполученням “інтереси окремої особи”, то європейський акт – “інтереси певного конкурента”³⁶. З погляду юридичної техніки, вказівка на інтереси окремої особи, на нашу думку, є досконалішою, оскільки вона прямо виключає застосування колізійного правила й до тих недобросовісних дій, що зачіпають лише індивідуальні інтереси окремих споживачів.

Слід також відзначити, що законодавство лише деяких країн світу, в яких є спеціальні колізійні норми щодо НК, прямо не містить застережень щодо диференціації вибору права, залежно від наслідків НК, які виникають або можуть виникнути на ринку держави (наприклад, ч. 2 ст. 52 Закону Ліхтенштейна “Про міжнародне приватне право”).

Однак у сучасному МПрП багатьох зарубіжних країн вибір права щодо зобов’язань із НК залежить переважно від того, який рівень впливу той чи інший акт НК має чи може мати на ринку певної держави. Наприклад, у польській доктрині МПрП вважається, що на ринок тієї чи іншої держави згідно з ч. 1 ст. 6 Регламенту “Рим II” можуть впливати такі дії, які впливають на інтереси більш ніж одного конкурента чи на спільні інтереси споживачів. Зокрема, такі дії, як: неправомірне використання позначень (статті 5–9 “Про боротьбу з недобросовісною конкуренцією”), поширення реклами, що перешкоджає доступу на ринок інших підприємців (ст. 15 “Про боротьбу з недобросовісною конкуренцією”), встановлення несправедливих систем продажів (статті 17а, 17б, 17в “Про боротьбу з недобросовісною конкуренцією”), нечесне втручання у договірні відносини з клієнтами (ст. 12 “Про державні закупівлі”)³⁷.

Натомість Європейська комісія нешкідливими для конкуренції (для колективних інтересів споживачів) називає такі недобросовісні дії, як: переманювання працівників конкурента, корупція, промислове шпигунство, розкриття комерційної таємниці, схилення до розриву договору³⁸. Отже, у випадку їхнього учинення судам країн ЄС пропонується використовувати загальні колізійні підходи Регламенту “Рим II” у сфері цивільно-правових деліктів, з огляду на те, що суттєвих наслідків для ринку певної держави такі акти НК спричинити не здатні, а тому вони можуть бути підпорядковані матеріальному праву іншої держави, ніж тієї, на ринку якої такі протиправні дії виявлені.

Згідно з ч. 1 ст. 4 Регламенту “Рим II”:

³⁶ Катерина Абросимова, ‘Внедоговорные обязательства в МЧП и косвенная автономия воли’ (2016) 6 Право и экономика 59–61.

³⁷ Figura-Góralczyk (n 32) 164.

³⁸ Proposal for a Regulation of the European Parliament and the Council on the Law Applicable to Non-Contractual Obligations (“Rome II”) (n 6).

<...> правом, що підлягає застосуванню до недовірливого зобов'язання, яке виникає внаслідок завдання шкоди, є право країни, де настає шкода, незалежно від того, в якій країні відбувся юридичний факт, що спричинив настання шкоди, й від того, в якій країні чи країнах настають опосередковані наслідки цього юридичного факту³⁹.

Надаючи роз'яснення змісту цитованого положення, М. Хелнер підкреслює, що в зобов'язаннях із НК загальна формула прикріплення *lex loci damni* відсилає до місця, де добросовісний конкурент фактично зазнає шкоди. Наприклад, у разі незаконного переманювання працівників, які здійснюють трудову діяльність в організації конкурента, місцем завдання шкоди є держава, де виконувалася ними така робота⁴⁰.

У частині 2 ст. 4 Регламенту “Рим II” міститься виняток із указанного колізійного правила: якщо особа, яка притягається до відповідальності, й особа, якій завдана шкода, на момент настання шкоди мають своє звичайне місце проживання (знаходження) в одній і тій же країні, застосовується право цієї країни.

Як відзначає К. Онораті, правило спільного місця проживання для НК вперше було сформульовано в 60-х роках ХХ ст. німецькими судами. Згідно з його принципом, якщо два німецькі суб'єкти підприємницької діяльності конкурували між собою на ринку зарубіжної держави, а комерційна діяльність одного з них конкретно була спрямована на завдання шкоди іншому суб'єктові підприємницької діяльності, застосовувалося саме німецьке право⁴¹. Сьогодні закон спільного місця проживання сторін у зобов'язаннях із НК широко використовується у праві багатьох країн (статті 33, 33б Закону Республіки Македонія “Про міжнародне приватне право”, ч. 2 ст. 64 Закону Албанії “Про міжнародне приватне право”).

Окремий виняток з *lex loci damni* у Регламенті “Рим II” допускається за наявності тісних зв'язків зобов'язання із НК та іноземного правопорядку. Про це йдеться і в ч. 3 ст. 4: якщо з усіх обставин справи впливає, що завдання шкоди має більш тісний зв'язок з іншою країною, ніж з указаною в частинах 1 або 2, застосовується право цієї іншої країни. Більш тісний зв'язок із іншою країною може ґрунтуватися, зокрема, на відносинах, що раніше існували між сторонами, такими як договір, тісно пов'язаний із відповідним завданням шкоди.

У зарубіжній юридичній літературі з МПрП пояснюється, що закон місця настання шкоди в подібних випадках не повинен претендува-

³⁹ Regulation (EC) No. 864/2007 (n 1).

⁴⁰ Hellner (n 9) 57.

⁴¹ Costanza Honorati, ‘The Law Applicable to Unfair Competition’ in Alberto Malatesta (ed), *The Unification of Choice of Law Rules on Torts and Other Non-contractual Obligations in Europe* (CEDAM 2006) 154, 155.

ти на використання судом, оскільки в таких ситуаціях він, як правило, є випадковим або некомпетентним.

Тому сьогодні швейцарська доктрина МПрП так само вважає найбільш доречним його застосування у ситуаціях, коли НК стосується осіб, які перебувають між собою в певних договірних правовідносинах. Це може трапитись, наприклад, коли одна сторона, отримавши на підставі договору доступ до комерційної таємниці чи ноу-хау іншої, забороненим способом використовує цю конфіденційну інформацію або, можливо, її розкриває⁴².

Однак, як пояснює П. Стоун, оперування колізійною нормою ч. 3 ст. 4 Регламенту “Рим II” може залежати від різноманітних обставин справи. До прикладу, якщо позов ґрунтується на порушенні зобов’язання щодо збереження конфіденційної інформації, у такому разі вибір компетентного права має бути здійснено на користь тієї країни, в якій було таку інформацію створено й розкрито відповідачеві згідно з договором. Натомість, якщо в основі позову закладено факт викрадення відповідачем цієї інформації, вибір застосовного права повинен залежати від того, в якій країні було взято викрадену інформацію для ведення конкуруючого бізнесу⁴³.

Є сенс звернути увагу на те, що колізійна норма ч. 2 ст. 6 Регламенту “Рим II” не містить жодної згадки про те, яким чином суду слід визначати застосовне право, якщо акт НК впливає на інтереси виключно одного чи декількох споживачів. Вирішення цієї проблеми можна знайти в уже згадуваній нами справі, розглянутій Судом ЄС щодо неправомірного використання персональних даних споживачів (*Verein für Konsumenteninformation v Amazon EU Sarl*).

У рішенні у цій справі Суд ЄС роз’яснив: якщо країна місця заснування суб’єкта підприємницької діяльності і країна місця проживання споживачів є різними, то нечесні умови споживчих контрактів, розроблених для загального використання у процесі електронної торгівлі, належить оцінювати за правом держави, яке вказане в ч. 1 ст. 6 Регламенту “Рим II”. Якщо ж предметом індивідуального або колективного позову є конкретний споживчий контракт, укладений між певними сторонами, то оцінювати його умови треба за правом держави, яке визначене колізійними правилами Регламенту “Рим II”. При цьому суди повинні мати на увазі, що згідно з ч. 2 ст. 6 вибір сторонами договору споживання іноземного права не повинен обмежувати захист прав споживача, який

⁴² Honsell Heinrich and Peter Nedim and Anton Schnyder and Stephen Berti, *Internationales Privatrecht: Basler Kommentar* (Helbing Lichtenhahn Verlag 2013) 1026.

⁴³ *Research Handbook on EU Private International Law* (Stone Peter ed, Edward Elgar Publishing 2015) 303.

надається йому імперативними нормами права держави, в якій місце його проживання⁴⁴.

Отже, будь-яке порушення індивідуальних інтересів споживачів у результаті укладення договорів із несправедливими умовами не підпадає під правила визначення застосовного права, що регламентується Регламентом “Рим II”⁴⁵.

Другий виняток із загального колізійного правила для зобов’язань із НК стосується питання автономії волі сторін. У Регламенті “Рим II”, як відомо, для абсолютної більшості видів недоговірних зобов’язань сторонам дозволяється здійснювати вибір застосовного права. У пункті 31 преамбули вказано, що для дотримання принципу автономії сторін і посилення правової визначеності останні повинні мати можливість обрати право за допомогою угоди, укладеної: а) після того, як відбувся юридичний факт, що спричинив настання шкоди, або б) до того, як відбувся юридичний факт, що спричинив настання шкоди, якщо всі його сторони здійснюють комерційну діяльність (ч. 1 ст. 14 Регламенту “Рим II”)⁴⁶.

Незважаючи на достатньо прогресивний підхід Регламенту “Рим II” стосовно автономії волі в недоговірних зобов’язаннях, європейський законодавець, однак, таку можливість виключає щодо зобов’язань із НК. Зокрема, у ч. 4 ст. 6 вказується, що від права, яке підлягає застосуванню відповідно до цієї статті, не дозволяється відступати від угоди, зазначеної у ст. 14 Регламенту “Рим II”.

По-різному пояснюються причини такої заборони в науковій літературі з МПрП. Ф. Х. Альферез, зокрема, вважає, що право НК і вільної торгівлі містить правила гри на ринку, яких суб’єктам конкуренції необхідно завжди дотримуватися. При цьому у міжнародних відносинах будь-яка держава так само заінтересована застосовувати до учасників внутрішнього ринку власні правила конкурентного права⁴⁷. Утім, якщо говорити про загальні колізійні підходи щодо відшкодування шкоди, то вони дозволяють вибирати право будь-якої держави, через що споживачі та інші конкуренти на ринку відповідної держави стають залежними від волевиявлення сторін спору.

Отже, заборона автономії волі у зобов’язаннях із НК запобігає виникненню ситуацій, коли конкуренти, маючи необмежену свободу, використовують свої національні моделі справедливої конкуренції на зовніш-

⁴⁴ Judgment of the Court of Justice (Third Chamber) in case C-191/15 of 28.06.2016. *Official Journal of the European Union*. 2016. Vol. 350. No. 8.

⁴⁵ Rohová and Sehnálek (n 30) 27.

⁴⁶ Regulation (EC) No. 864/2007 (n 1).

⁴⁷ Garcimartín Alférez, ‘The Rome II Regulation: On the way towards a European Private International Law Code’ (2007) 3 *The European Legal Forum* 85, 86.

ніх ринках в обхід дії надімперативних норм законодавства ЄС та його членів⁴⁸.

Незважаючи на обґрунтованість наведеного підходу, в наукових джерелах із МПрП трапляються думки про те, що в окремих випадках стосовно зобов'язань із НК вибір права повинен бути допустимим. Наприклад, Т. М. де Бур вважає, що його не має сенсу обмежувати, якщо відповідне зобов'язання стосується виключно індивідуальних інтересів конкурентів. У таких випадках, на думку вчених, автономія волі може бути реалізована без будь-якої шкоди законним інтересам інших учасників ринку й суспільства загалом⁴⁹. Вважаємо таке твердження переконливим.

Висновки. У зв'язку з необхідністю усунення у законодавстві України недоліків при застосуванні судами загальних колізійних норм у сфері деліктних зобов'язань, пропонуємо доповнити Закон про МПрП новою ст. 50¹ такого змісту:

“1. Правом, що підлягає застосуванню до вимог із недобросовісної конкуренції, є право країни, в якій порушені або можуть бути порушені конкурентні відносини чи колективні інтереси споживачів.

2. Якщо недобросовісна конкуренція порушує інтереси виключно певної особи, застосовується стаття 49 цього Закону.

3. Від права, що підлягає застосуванню відповідно до частини першої цієї статті, не дозволяється відступати шляхом вибору права, передбаченого статтею 49 цього Закону.”

З метою правильного тлумачення та використання вказаної колізійної норми під місцем порушення (можливого порушення) конкурентних відносин або колективних інтересів споживачів пропонуємо розуміти ринок, обмежений кордонами певної країни й підлеглий її матеріальному праву, на якому ведеться боротьба суб'єктів підприємницької діяльності за реалізацію споживачами власних товарів та послуг.

Якщо в результаті НК порушуються (або можуть порушуватись) одночасно ринки декількох держав, вважаємо за доцільне використовувати в українській судовій практиці мозаїчний (дистрибутивний) підхід до обрання компетентного права, який передбачає можливість застосування судами кожної з держав, у якій виявляється НК, власного національного права. А саме, якщо звернення до суду України зумовлено

⁴⁸ Christopher Wadlow, ‘The New Private International Law of Unfair Competition and The ‘Rome II’ Regulation’ [2009] 4 (11) Journal of Intellectual Property Law & Practice 794; Jonathan Fitchen, ‘Choice of law in International Claims Based on Restrictions of Competition: Article 6 (3) of the Rome II Regulation’ [2009] 5 (2) Journal of Private International Law 344.

⁴⁹ Theodorus Martinus De Boer, ‘Party Autonomy and Its Limitations in the Rome II Regulation’ (2007) 9 Yearbook of Private International Law 23; Vilim Bouček, ‘Deliktni Statut i Nepošteno Tržišno Natjecanje u Uredbi Rim II’ [2012] 62 (1–2) Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu 53.

порушенням відносин економічної конкуренції на території декількох держав (зокрема й України), у такому разі вибір має бути здійснено на користь національного матеріального права.

REFERENCES

Bibliography

Authored books

1. Ashton D and Henry D, *Competition Damages Actions in the EU: Law and Practice*. (Edward Elgar Publishing 2013) (in English).
2. Binchy W and Ahern J, *The Rome II Regulation on the Law Applicable to Non-Contractual Obligations: A New International Litigation Regime* (Brill 2009) (in English).
3. Figura-Góralczyk E, *Nieuczciwa konkurencja w prawie prywatnym międzynarodowym*. (Wolters Kluwer Polska SA 2017) (in Polish).
4. Heinrich H and Nedim P and Schnyder A and Berti S, *Internationales Privatrecht: Basler Kommentar* (Helbing Lichtenhahn Verlag 2013) (in German).
5. Huber P, *Rome II Regulation: Pocket Commentary* (Sellier European Law Publishers 2011) (in English).
6. Kostkiewicz K, *Internationales Privatrecht II: Vorlesungsskriptum* <<http://www.car2.de/wp-content/uploads/downloads/skripte/IPRII.pdf>> (accessed: 16.05.2020) (in German).
7. Maskaeva N, *Nedobrosovestnaja konkurencija v mezhdunarodnom chastnom prave [Unfair Competition in Private International Law]* (2016) (in Russian).

Edited and translated books

8. Devenney J and Mel K (eds), *European Consumer Protection: Theory and Practice* (Cambridge University Press 2012) (in English).
9. Malatesta A (eds), Honorati C, *The Law Applicable to Unfair Competition. The Unification of Choice of Law Rules on Torts and Other Non-contractual Obligations in Europe* (CEDAM 2006) (in English).
10. Nuyts A (eds), *International Litigation in Intellectual Property and Information Technology* (Kluwer Law International 2008) (in English).
11. Stone P (eds), *Research Handbook on EU Private International Law* (Edward Elgar Publishing 2015) (in English).
12. Koh H and Magnus U and Morenfeld's V, *Mezhdunarodnoe chastnoe pravo i sravnitel'noe pravovedenie [Private International Law and Comparative Law]* (Mezhdunar otnoshenija 2001) (in Russian).
13. Sergeeva A (red), *Kommentarij k Grazhdanskomu kodeksu Rossijskoj Federacii [Commentary on the Civil Code of the Russian Federation]* (2-e izd, Prospekt 2016) (in Russian).

Journal articles

14. Alférez F, 'The Rome II Regulation: On the way towards a European Private International Law Code' (2007) 3 *The European Legal Forum* 85, 86 (in English).
15. Bouček V, 'Deliktni Statut i Nepošteno Tržišno Natjecanje u Uredbi Rim II' (2012) 62 *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 53 (in Croatian).

16. De Boer Th, 'Party Autonomy and Its Limitations in the Rome II Regulation' (2007) 9 Yearbook of Private International Law 23 (in English).
17. Fitchen J, 'Choice of law in International Claims Based on Restrictions of Competition: Article 6 (3) of the Rome II Regulation' [2009] 5 (2) Journal of Private International Law 344 (in English).
18. Gonçalves A, 'The Application of the Rome II Regulation on the Internet Torts' (2013) 7 Masaryk University Journal of Law and Technology 46 (in English).
19. Hellner M, 'Unfair Competition and Acts Restricting Free Competition. A Commentary on Article 6 of the Rome II Regulation' (2007) 9 Yearbook of Private International Law 54, 57 (in English).
20. Leistner M, 'Comments: The Rome II Regulation Proposal and its Relation to the European Country-of-Origin Principle' (2005) 24 Intellectual Property and Private International Law: Heading for the Future 182 (in English).
21. Rohová I and Sehnálek D, 'Determining Jurisdiction and the Applicable Law in Cross-Border Unfair Competition and Unfair Commercial Practices' [2017] 9 (1) Lexonomica 27, 28 (in English).
22. Stone P, 'The Rome II Regulation on Choice of Law in Tort' (2007) 4 Ankara Law Review 123 (in English).
23. Wadlow C, 'The New Private International Law of Unfair Competition and The 'Rome II' Regulation' [2009] 4 (11) Journal of Intellectual Property Law & Practice 794 (in English).
24. Abrosimova E, 'Vnedogovornye objazatel'stva v MChP i kosvennaja avtonomija voli' ['Non-Contractual Obligations in Private International Law and Indirect Autonomy of Will'] (2016) 6 Pravo i jekonomika 59–61 (in Russian).
25. Manuyilova K, 'Unifikaciia koliziinykh norm, shho zastosovuiutsia do pozadohovirnykh zobov'iazan' ['Unification of Conflict-of-Law Rules Applicable to Non-Contractual Obligations'] (2011) 62 Aktual. probl. derzhavy i prava 461 (in Ukrainian).
26. Voznesenskij N, 'K voprosu ob unifikacii kollizionnogo prava v ES. Pravo, primenimoe v sfere zashhity ot nedobrosovestnoj konkurencii' ['On the Issue of Unification of Conflict of Law in the EU. Law Applicable in the Field of Protection Against Unfair Competition'] (2008) 6 Hoz-vo i pravo: Aktual. vopr. mezhdunar. i mezhdunar. chastn. prava. Prilozhenie k ezchemes. jurid. zhurn. 15 (in Russian).

Theses

27. Voznesenskij N, 'Objazatel'stva vsledstvie nedobrosovestnoj konkurencii v mezhdunarodnom chastnom prave' ['Obligations Due to Unfair Competition in Private International Law'] (dys kand jurid, 2008) (in Russian).

Bohdan Rebrish

CONFLICT-OF-LAWS REGULATION OF CROSS-BORDER
UNFAIR COMPETITION: EUROPEAN THEORY
AND LEGISLATIVE PRACTICE IN UKRAINE

ABSTRACT. Currently, many European countries, specifically those that are not members of the European Union (EU), have special conflict-of-laws rules governing the rules for the choice of law in private relations of protection against cross-border unfair competition. European countries with legislation enshrining separate conflict-of-laws rules with regard

to civil offences relating to unfair competition include Switzerland, Liechtenstein, the Russian Federation, Albania, Macedonia, Moldova, and others. Not coincidentally, such rules are reflected in the provisions of the (EU) Regulation of the European Parliament and of the Council “On the law applicable to non-contractual obligations (‘Rome II’)” which is currently applicable in all EU member States.

Unlike many States, in Ukraine’s legal system conflict-of-laws issues arising from unfair competition remain unregulated. The Law of Ukraine “On Private International Law” (PIL Law), as well as effective international treaties of our State, does not contain special conflict-of-laws rules with regard thereto. This clearly necessitates a detailed study of the European experience in regulating private relations of protection against unfair competition with a foreign element, with a view to finding out whether new conflict-of-laws approaches which are widely used in these foreign countries should be introduced into domestic legislative and judicial practice.

The purpose of the article is to identify specific features of special conflict-of-laws regulation of obligations arising from unfair competition in private international law of European countries, and also to formulate proposals and recommendations for improving domestic PIL Law in this domain.

The article highlights specific features of special conflict-of-laws regulation of obligations arising as a result of unfair competition in private international law of certain European countries, and also formulates proposals and recommendations for improving PIL Law.

In particular, the author made a detailed analysis of the conflict-of-laws rules contained in article 6 of the Rome II Regulation, elaborated on the specific features of their interpretation and application via European doctrine and practice, and also compared the relevant rules with similar special conflict-of-laws rules contained in legislation of those European countries where Rome II does not apply.

The article highlights the main reasons for detailing the conflict-of-laws rules for the choice of law in relation to this category of torts in legislation of the vast majority of European countries, and also demonstrates the advantages and disadvantages of special rules on obligations arising from unfair competition contained in Rome II.

The author concludes that separate rules for the choice of law in respect of non-contractual obligations arising from unfair competition should be introduced into national legislation, and formulates the proposals and recommendations for improving national PIL Law in this area, by supplementing it with new article 50-1 regarding non-contractual obligations from unfair competition.

KEYWORDS: non-contractual obligations; unfair competition; obligations arising from unfair competition; market location law.